

ЕФЕКТИВНІ РІШЕННЯ В ПРОСУВАННІ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ EFFECTIVE SOLUTIONS IN THE PROMOTING GREEN TOURISM

У статті розкрито особливості розвитку зеленого екотуризму у порівнянні зі сталим туризмом. Досліджуються сучасні ефективні рішення в просуванні зеленого екотуризму. Визначено, що зелений туризм вимагає конструктивної співпраці всіх членів територіальної громади у прийнятті рішень, які впливають на довкілля. Розглянуто концепцію впровадження «зеленої» діяльності, згідно якої постачальники туристичних послуг покращують свій публічний імідж та цілісність громади, що особливо є актуальним в періоди економічної стагнації, оскільки зелений бізнес може створити можливості для інноваційного підприємництва. Обґрунтовано основні подібності та відмінності між екотуризмом та сталим туризмом. Висвітлено, що обидві форми туризму зосереджені на екологічній стійкості, мають різні види та способи подорожей, а також дані форми туризму не мають офіційної міжнародної організації. Досліджено, що комплексний план зеленої стратегії в просуванні ефективних рішень повинен враховувати чотири ключові екологічні питання: зменшення біорізноманіття, збереження викидів вуглецю, належне управління відходами та захист та збереження водних ресурсів.

Ключові слова: зелений туризм, екотуризм, сталий туризм, Дунайський регіон, зелена стратегія.

The article reveals the features of the development of green ecotourism in comparison with sustainable tourism. Modern effective solutions in the promotion of green ecotourism are studied, taking into account the comparison with sustainable tourism. It is determined that green tourism requires constructive cooperation of all members of the territorial community in making decisions that affect the environment. The main characteristics of green tourism are studied. The concept of implementing "green" activities is considered, according to which providers of tourism services improve their public image and community integrity, which is especially relevant in periods of economic stagnation, since green business can create opportunities for innovative entrepreneurship. The main similarities and differences between ecotourism and sustainable tourism are substantiated. It is highlighted that both forms of tourism are focused on environmental sustainability, have different types and methods of travel, and these forms of tourism do not have an official international organization. Ecotourism and sustainable tourism are defined as forms of tourism that care for the environment, emphasizing a reduced impact on the environment and the world. Sustainable tourism strives for environmentally friendly behavior by tourists, while ecotourism promotes activities with minimal environmental impact. The differences between ecotourism and sustainable tourism are outlined, consisting in different objectives, different categorization, concept of activity and work with local territorial communities. It has been found that the implementation of "green" activities has a number of positive features, the main one being that tourism service providers improve their public image and community integrity. Especially in periods of economic stagnation, green business can create opportunities for innovative entrepreneurship. It is investigated that a comprehensive green strategy plan in promoting effective solutions should take into account four key environmental issues: biodiversity loss, carbon sequestration, proper waste management and protection and conservation of water resources.

Key words: green tourism, ecotourism, sustainable tourism, Danube region, green strategy.

УДК 330.33:338

DOI: <https://doi.org/10.32782/Dbases.99-23>

Шестакова А.В.¹

к.е.н., доцент кафедри екології та географії,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Shestakova Anna

Zhytomyr Ivan Franko State University

Постановка проблеми. В останні роки сталий та зелений розвиток зосереджений у національній, міжнародній, транснаціональній та глобальній політиці та стратегіях різних зацікавлених сторін. Орієнтування на зелений розвиток полягає в тому, щоб збалансувати економічний розвиток, екологічні проблеми та соціальне благополуччя. Сучасне суспільство є екологічно свідомим. Захист навколишнього середовища та вплив на навколишнє середовище є ключовими поняттями в будь-якому проекті відповідно до Цілей сталого розвитку ООН та зелених тенденцій.

Відтак більшість клієнтів та покупців обирають продукцію, виготовлену екологічно відповідальними виробниками. Ефект від господарської діяльності зелені підприємства захищають навколишнє середовище, ефективно використовують ресурси та енергію та мають низький вуглецевий слід, тим самим сприяючи кращій якості життя. Екологічні

процедури, сертифікації, екомаркування, зелені нагороди та зелені альянси будуть неабияк популярними в найближчому майбутньому засобами для підтвердження зеленого підприємництва та свідомих споживачів. Сталий та зелений туризм став критичним фактором у зміні регіонального чи місцевого розвитку. Зелений туризм є невід'ємною частиною сталого туризму, який поважає довкілля та враховує його вимоги для сьогодення та майбутнього.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині дослідженням спільних форм та відмінностей між сталим туризмом та екотуризмом займаються багато вітчизняних та зарубіжних науковців серед яких Бойко О. розглядає сільський зелений туризм як стратегічний інструмент для розвитку місцевої економіки, диверсифікації доходів та покращення міжнародного іміджу України. Автор аналізує необхідність удосконалення правового регулювання,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2212-7408>

впровадження кластерних моделей та збереження автентичних культурних традицій [1].

Дослідники Головня О. та Потапов В. розкривають в науковій праці значення та особливості транскордонного співробітництва українських сільських територій в умовах євроінтеграції [2].

У статті Дидів І. висвітлено динаміку розвитку сільського туризму та агротуризму на ринку туристичних послуг, визначено біорізноманіття природних ландшафтів, історичну спадщину та культурно-демографічний потенціал як основні базиси для розвитку сільського туризму, а також окреслено проблеми, що гальмують зростання сектору, серед яких низький рівень зайнятості, пасивність громади, недостатня інфраструктура та сезонність [3].

Вчені Калько А. та Коротун С. аналізують раціональні підходи до розвитку сільського туризму в західних областях України, враховуючи умови військової агресії. Основна увага приділена поєднанню економічної вигоди (підтримка громад) та екологічної безпеки, включаючи SWOT-аналіз для визначення потенціалу галузі [4].

Автори Кожухівська Р., Саковська О., Лементовська В. досліджують сільський (зелений) туризм як інноваційний напрям підприємництва в Черкаській області з акцентом на маркетингові стратегії [5].

У статті Мазура А. та Прилуцького М. обґрунтовано, що сільський туризм є ефективним інструментом розвитку депресивних територій, підвищення зайнятості селян та збереження культурної спадщини. Автори розкривають роль агротуризму у формуванні конкурентоспроможного туристичного продукту, пропонують шляхи підвищення його інвестиційної привабливості та механізми активізації внутрішнього попиту [6].

Науковці Огієнко А., Огієнко М. та Яковуник О. досліджують теоретичні та методичні підходи до оцінки класифікації туристично-рекреаційного потенціалу, а також на основі даних підходів було формалізовано його критерії класифікації [7].

Зарубіжні автори такі як Холден А. досліджує складні та динамічні взаємовідносини між індустрією туризму, суспільством і природним середовищем [8], Рамадан М. аналізує теоретичні та практичні відмінності між сталим туризмом та еко-туризмом [9], Вітмен М. досліджує ключові тенденції відповідального туризму, спрямовані на збереження довкілля та підтримку місцевих громад. Основна увага приділяється екологічним перельотам, відмові від експлуатації тварин, культурній інтеграції та розвитку локальних волонтерських ініціатив [10].

Значна кількість проблем і проблемних питань, що наведені у вищезазначених працях науковців, вказують на недосконалість діючих управлінських механізмів стимулювання розвитку та просування зеленого туризму, особливо в частині екологічної стійкості, видам та способам подорожей, які

враховуватимуть міжнародні та європейські ініціативи щодо концепції зеленого та сталого туризму.

Постановка завдання. Метою статті є розробка ефективних рішень щодо просування зеленого туризму з урахуванням міжнародних ініціатив, яка має базуватися на поєднанні теоретичного аналізу, вивченні кращих світових практик та розробці прикладних рекомендацій для місцевого контексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепції зеленого та сталого туризму в Дунайському регіоні є основою для екологічно чистого туризму та культурного розвитку в регіоні, сприяючи сталому туризму, зміцнюючи досі слаборозвинені райони, але водночас вирішуючи серйозну проблему негативного надмірного туризму. Концепції пов'язують музейні та туристичні кластери вздовж, а також і поперек Дунаю, де це можливо. Вони включатимуть велосипедні доріжки вздовж річки, екологічно чисті пороми для переправи або човни на сонячних батареях для дослідження болотистих частин Дунаю.

Концепції зеленого та сталого туризму в Дунайському регіоні є основою для екологічно чистого туризму та культурного розвитку в регіоні, сприяючи сталому туризму, зміцнюючи досі слаборозвинені райони, але водночас вирішуючи серйозну проблему негативного надмірного туризму. Концепції об'єднують музейні та туристичні кластери вздовж, а також поперек Дунаю, де це можливо. Такі концепції велосипедні доріжки вздовж річки, екологічно чисті пороми для переправи або човни на сонячних батареях для дослідження болотистих частин Дунаю. Партнерство «Живий Дунайський Лімес» складається з 46 партнерів (19 партнерів проекту та 27 асоційованих стратегічних партнерів) з 10 країн Дунайського регіону: Австрії, Німеччини, Чеської Республіки, Словаччини, Угорщини, Хорватії, Сербії, Болгарії, Румунії та Молдови [11].

Визначення туризм, який спрямований на екологічно свідомих туристів та надає продукти та послуги, що захищають довкілля. Зелений туризм – це відвідування вразливих природних місць та об'єктів, створених людиною чи природою. Всесвітня туристична організація визначає зелений туризм як «туристичну діяльність, яка може підтримуватися або тривати необмежений час у своєму соціальному, економічному, культурному та екологічному контексті».

Поняття «зеленого» або екологічного туризму, в якому людей заохочують займатися видами дозвілля, які принесуть користь, а не шкоду природі та навколишньому середовищу, стає все більш популярним. Райони, де природа значно пошкоджена та забруднена, набагато менш привабливі для туристів. Екологічна логіка є дуже помітною підтримкою вибору туристами місця призначення.

Метою зеленого туризму, як частини сталого туризму, є досягнення балансу між «здоровим» навколишнім середовищем, цілісністю спадщини, соціальним добробутом та економічними вигодами. Філософію зеленого туризму дотримується широкий спектр туристичних операторів, наприклад, невеликі готелі типу «ліжко та сніданок», готелі, ферми, роздрібні торговці тощо. Вони сприяють збалансованому використанню природних ресурсів, мінімізуючи втрати енергії та води, водночас демонструючи місцеву культуру та екологію.

Зелений туризм вимагає конструктивної співпраці всіх членів територіальної громади у прийнятті рішень, що впливають на довкілля. Існують чотири основні характеристики зеленого туризму:

- 1) природне середовище є основою вражень та продуктів, що пропонуються туристам;
- 2) управління операціями таким чином, щоб вони мали мінімальний вплив на довкілля;
- 3) внесок у природоохоронну діяльність громади;
- 4) заохочення відповідальних подорожей туристів та підвищення обізнаності (прямо та опосередковано), включаючи навчання [8].

Відтак з вищезазначеного можна підкреслити, що туризм, який базується на природній екосистемі та керується сталим збалансованим розвитком, має екологічну основу, а також підтримує охорону природи і навколишнього середовища, що можна визначити як екотуризм.

З огляду на це, варто порівняти як здійснюють діяльність традиційні підприємства економіки та ті, що можна віднести до зеленого туристичного бізнесу. Традиційно підприємства прагнуть до зростання виробництва та продажів і мінімізації витрат. В останні роки сталий розвиток став ключовим питанням для бізнесу, який прагне балансу між економікою, суспільством та навколишнім середовищем. Зелені практики почали поширюватися в усіх секторах економіки, що спонукає підприємства впроваджувати зміни у свою діяльність та розвиватися стало. Отже, «зелене» мислення в сучасних суспільствах зосереджене на інноваціях

для більшого використання існуючих ресурсів, ефективної переробки та повторного використання відходів.

Однією з популярних концепцій є спосіб життя “Go green”, який поширюється на всі аспекти життя людини, таким чином відображаючи також і навколишнє середовище. Це впливає на поведінку туристичних операторів та підприємств. Завдяки впровадженню «зеленої» діяльності, постачальники туристичних послуг покращують свій публічний імідж та цілісність громади. Особливо в періоди економічної стагнації, зелений бізнес може створити можливості для інноваційного підприємництва [10; 11].

Тому для того, щоб пояснити зв'язок між екотуризмом та сталим туризмом, потрібно описати їх подібності та відмінності. Розглянемо подібності між екотуризмом та сталим туризмом (таблиця 1).

Таким чином, обидві форми туризму зосереджені на екологічній стійкості: екотуризм та сталий туризм – це форма туризму, яка піклується про довкілля, наголошуючи на зменшенні впливу на довкілля та світ. Сталий туризм прагне екологічно безпечної поведінки туристів, а екотуризм сприяє діяльності з мінімальним впливом на довкілля. Дані форми туризму пов'язані з видами та способами подорожей: еко туристи, що зацікавлені в місцях призначення зі специфічним екологічним середовищем, вони відвідують місця, важливі для природи – фауни, флори або місцевих громад та культур. У сталому туризмі під час подорожей ефективно використовуються найкращі практики сталого розвитку, які гарантують певні безпеки, а саме те, що не відбудеться руйнування природного середовища екосистем, фауни чи дикої природи відвідуючої місцевості [9]. Обидві форми туризму не мають наразі офіційної міжнародної організації, міжнародного визнаного або акредитованого органу, відповідального за нагляд за стандартами, моніторинг, оцінку чи сертифікацію екотуризму чи індустрії сталого туризму. Таким чином, просування цих двох концепцій покладається на окремих осіб, групи, організації та країни, серед інших органів.

Таблиця 1

Спільні форми подібності екотуризму та сталого туризму

Екотуризм	Сталий туризм
Екологічна стійкість	
Екотуризм сприяє діяльності з мінімальним впливом на довкілля	Екологічно безпечна поведінка туристів
Види та способи подорожей	
Еко туристи шукають місця призначення зі специфічним екологічним середовищем, вони також відвідують місця, важливі для природи – фауни, флори або місцевих громад та культур	У сталому туризмі під час подорожей застосовуються найкращі практики сталого розвитку, які гарантують, що ви не сприятимете руйнуванню природного середовища, фауни чи дикої природи
Обидві форми туризму не мають офіційної міжнародної організації	
–	–

Джерело: складено автором на основі [9; 10; 11]

Натомість розглянемо відмінності між екотуризмом та сталим туризмом:

1. Основні цілі дещо відрізняються: екотуризм зосереджений насамперед на захисті довкілля, освіті мандрівників про місцеве довкілля та природне середовище, а також надає прямі фінансові вигоди для захисту та покращення засобів до існування місцевого населення. З іншого боку, сталий туризм – це подорожі, які балансують соціально-культурні, екологічні та економічні аспекти туризму та мають найменший можливий вплив на довкілля та місцеві громади.

2. Дані види туризму мають іншу категоризацію: екотуризм – це вид туризму, або, скажімо так, вид відпустки, тоді як принцип сталого розвитку застосовується до всіх видів туризму.

3. Концепція роботи полягає в наступному: сталий туризм описує бізнес-стратегії та плани управління для підприємств та напрямків, але він базується на ідеї, що бізнес є автентичним, а враження будуть якісними та здоровими. З іншого боку, екотуризм найкраще використовується підприємствами, що займаються охороною дикої природи, і більшість з них напрочуд активно підтримують місцеві громади.

4. Робота з місцевими громадами грає ключову роль у просуванні ефективних рішень в зеленому екотуризмі. Тому однією з головних цілей екотуризму є розширення можливостей місцевого населення. Це досягається шляхом поваги до їхньої культури та історії, а також шляхом надання фінансових вигод і розширення можливостей. Сталий туризм здебільшого орієнтований на отримання прибутку і не обов'язково надає місцевим жителям можливості [10].

Способи просування сталого зеленого туризму виражені в економічному процвітанні, що виникає завдяки перевагам туризму, та водночас зменшення негативного впливу туризму на навколишнє середовище є кінцевою метою успішної зеленої стратегії. Практичний досвід показує, що найкращими стратегіями є ті, що використовують цілісний підхід. Ці організації, компанії та підприємства розглядають кожен пункт призначення, який вони контролюють, як цілісну фізичну, культурну та економічну екосистему. Розробляючи стратегію сталого туризму з багатогранної точки зору, політики та лідери у туристичному секторі можуть гарантувати, що ціле є більшим, ніж сума його частин, водночас забезпечуючи, щоб жодна частина системи не була знехтувана.

Комплексний план зеленої стратегії повинен враховувати чотири ключові екологічні питання: зменшення біорізноманіття, збереження викидів вуглецю, належне управління відходами та захист та збереження водних ресурсів. Однак пропозиція також вимагає аналізу базових систем та структур, які повинен мати пункт призначення, щоб

забезпечити зміни. До них належать регулювання та управління, участь зацікавлених сторін, фінансування, нарощування потенціалу, освіта та маркетинг, а також зв'язки з громадськістю.

Висновки. Таким чином, екотуризм – це туристична діяльність, яка в основному передбачає досвід природного туризму, який відображає багатство флори та фауни та підвищену обізнаність щодо екологічних проблем, а також створює робочі місця та можливості для місцевої громади. Оскільки екотуризм спрямований на залучення до природного туризму, місцева громада повинна бути готова до викликів, пов'язаних з туристами та впливом на навколишнє середовище. Натомість добре підготовлена територіальна громада створить відповідно репутацію та отримає сертифікат, який підтверджуватиме довіру та водночас її здатність керувати впливом на навколишнє середовище та залучати споживачів, які цінують важливість довкілля.

Перспективи подальших досліджень розвитку та просування зеленого туризму на базі об'єднаних територіальних громад в Україні охоплюють перехід від теоретичного обґрунтування до практичних інструментів управління, а саме в напрямках механізмів післявоєнного відновлення та реінтеграції, інноваційного управління та кластеризації, стандартизації та екологізації, розвитку людського капіталу та цифрової трансформації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. No 22. С. 58–65.
2. Головня О. М., Потапов В. П. Транскордонне співробітництво сільських територій в контексті конвергенційно-інтеграційних процесів. *Проблеми економіки*. 2022. № 2 (52). С. 76–82.
3. Дидів І. Динаміка розвитку сільського туризму та агротуризму на ринку туристичних послуг. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2022. № 29. С. 110–115.
4. Калько А. Д., Кушнір Н. Б., Коротун С. І. Економіко-екологічні аспекти розвитку сільського туризму в сучасних умовах. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. вип. 3. С. 38–45.
5. Кожухівська Р. Б., Саковська О. М., Лементовська В. А. Сільський (зелений) туризм як інноваційна форма підприємницької діяльності на Черкащині: маркетинговий аспект. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2023. № 1. С. 115–122.
6. Мазур С. А., Прилуцький А. М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. *Ефективна економіка*. 2018. No 2. URL: http://www.economy.nay&ka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf
7. Огієнко А. В., Огієнко М. М., Яковунік О. В. Регіональний туристично-рекреаційний потенціал: теоретичні аспекти. *Причорноморські економічні студії*. 2020. No 50. С. 80–85.

8. Holden A. *Environment and Tourism*. New York: Routledge, 2016. 302 p.

9. Ramadan Al-Azab, Mahmoud. (2019). Re: What is/ are difference(s) between Sustainable Tourism and Eco-tourism? URL: https://www.researchgate.net/post/What_is_are_differences_between_Sustainable_Tourism_and_Eco-tourism/5c9a1cbb979fdca41d12a646/citation/download.

10. Whitman, M. & Whitman, M. (2019). 6 Ecotourism Trends To Follow In 2020. Institute of Ecolonomics. URL: <https://ecolonomics.org/6-ecotourism-trends-to-follow-in2020>

11. EUSDR10 – Decarbonisation for greener transport in the Danube Region. URL: <https://danube-region.eu/eusdr10-decarbonisation-for-greener-transport-in-the-danube-region/>

REFERENCES:

1. Boyko V. O. (2020) Sil's'kyy zelenyy turizm v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Rural green tourism in Ukraine: problems and prospects]. *Ahrosvit – Agrosvit*, no. 22, pp. 58–65.

2. Holovnya O. M., Potapov V. P. (2022) Transkor-donne spivrobotnytstvo sil's'kykh terytoriy v konteksti konverhentsiyno-intehratsiynykh protsesiv [Cross-border cooperation of rural areas in the context of convergence and integration processes]. *Problemy ekonomiky – Problems of economy*, no. 2 (52), pp. 76–82.

3. Dydiv I. (2022) Dynamika rozvytku silskoho turyzmu ta ahroturyzmu na rynku turystychnykh posluh [Dynamics of development of rural tourism and agritourism in the tourist services market]. *Visnyk L'viv's'koho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya : Ekonomika APK – Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of the Agricultural Industry*, no. 29, pp. 110–115.

4. Kalko A. D., Kushnir N. B., Korotun S. I. (2022) Ekonomiko-ekolohichni aspekty rozvytku sil's'koho turyzmu v suchasnykh umovakh. [Economic and ecological aspects of the development of rural tourism in modern conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho*

hospodarstva ta pryrodokorystuvannya. Ekonomichni nauky – Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Management. Economic Sciences, no. 3, pp. 38–45.

5. Kozhukhivska R. B., Sakovska O. M., Lementovska V. A. (2023) Sil's'kyy (zelenyy) turizm yak innovatsiy-na forma pidpryemnyts'koyi diyal'nosti na Cherkashchyni: marketynhovyy aspekt [Rural (green) tourism as an innovative form of entrepreneurial activity in Cherkasy region: marketing aspect]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal "Internauka". Seriya : Ekonomichni nauky-International scientific journal "Internauka". Series: Economic Sciences*, no. 1, pp. 115–122.

6. Mazur S. A., Prylutskyy A. M. (2018) Sil's'kyy turizm yak perspektyvnyy napryam rozvytku vnutrishn'oho turyzmu [Rural tourism as a promising direction of domestic tourism development] *Efektivna ekonomika – Effective Economy*, no. 2. URL: http://economy.nay&ka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf (accessed April 20, 2026)

7. Ohiyenko A. V., Ohiyenko M. M., Yakovunyk O. V. (2020) Rehional'nyy turystychno-rekreatsiynyy potentsial: teoretychni aspekty [Regional tourism and recreation potential: theoretical aspects]. *Prychornomorski ekonomichni studiyi – Black Sea Economic Studies*, no. 50, pp. 80–85.

8. Holden A. (2016) *Environment and Tourism*. New York: Routledge, 302 p.

9. Ramadan Al-Azab, Mahmoud (2019). Re: What is are difference(s) between Sustainable Tourism and Eco-tourism? Available at: https://researchgate.net/post/What_is_are_differences_between_Sustainable_Tourism_and_Eco-tourism/5c9a1cbb979fdca41d12a646/citation/download.

10. Whitman M. & Whitman M. (2019). 6 Ecotourism Trends To Follow In 2020. Institute of Ecolonomics. Available at: <https://ecolonomics.org/6-ecotourism-trends-to-follow-in2020>

11. EUSDR10 – Decarbonisation for greener transport in the Danube Region. Available at: <https://danube-region.eu/eusdr10-decarbonisation-for-greener-transport-in-the-danube-region/>

Дата надходження статті: 13.03.2026

Дата прийняття статті: 06.04.2026

Дата публікації статті: 29.05.2026